

JOURNAL OF SOCIAL AND HUMANITIES SCIENCES RESEARCH

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Open Access Refereed e-Journal & Refereed & Indexed

Article Type	Research Article	Accepted / Makale Kabul	20.12.2019
Received / Makale Geliş	21.10.2019	Published / Yayınlanma	21.12.2019

KOLLUK BİRİMLERİNİN ASAYİŞ OLAYLARINI AYDINLATMA PERFORMANSLARININ MOORA YÖNTEMİ İLE ÖLÇÜLMESİ

THE MEASUREMENT OF LIGHTING PERFORMANCES OF THE LAW UNITS WITH THE MOORA METHOD

Dr. Furkan Fahri ALTINTAŞ

ORCID: 0000-0002-0161-5862

Doi Number: <http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.1653>

Reference: Altıntaş, F. F. (2019). Kolluk birimlerinin asayiş olaylarını aydınlatma performanslarının Moora yöntemi ile ölçülmesi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 6(47), 4259-4267.

ÖZ

Faali meçhul olayların kolluk birimleri tarafından çözülmesi, toplumun bu birimlere olan güvenin artmasına neden olmaktadır. Bu sebeple kolluk birimleri tarafından faali meçhul olayların çözülmesi, kolluk performansının göstergesi olarak çok önem arz etmektedir. Bu kapsamda çalışmanın literatür kısmında Türk kamu yönetiminde kolluğun görevleri ve faali meçhul kavramının kolluk açısından öneminin açıklaması yapılmıştır. Bunun yanında, kolluk birimlerinin (jandarma ve polis) mevcut şartlarına ve imkanlarına göre kolluk birimlerinin aydınlattığı olayların değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu durumda, karada emniyetin ve asayişin sağlanmasında sorumlu polis ve jandarma kolluk birimlerinin kendi sorumluluk bölgelerinde meydana gelen olayların aydınlatılmasını etkileyen değişkenler belirlenmiştir. Bu kapsamda hayali olarak 5 kolluk birimi oluşturularak söz konusu 5 kolluk biriminin sahip oldukları sorumluluk bölgelerinde meydana gelen asayiş olayların aydınlatılmasına etki edecek değişkenlerin imkan, durum ve aydınlatılan olay sayıları hayali olarak oluşturulmuştur. Devamında ise, kolluk birimlerinin olayları aydınlatmadaki performansları (başarıları, etkinlikleri, tercih edilebilirlikleri) moora sayısal yöntemi uygulaması yapılarak söz konusu performansların (başarıların, etkinliklerin, tercih edilebilirliklerin) kıyaslaması yapılmıştır. Dolayısıyla bu çalışma, kolluk birimlerinin mevcut karşılaştığı ve eşit önemliliği olduğu varsayılan değişkenler ışığında, moora sayısal yöntemi kullanılarak asayiş olayların kolluk birimlerince aydınlatma performansının (başarılarının, etkinliklerinin, tercih edilebilirliklerinin) nasıl değerlendirilebileceğine yönelik bir yöntem niteliği taşımaktadır. Bu uygulanan yöntem ile ayrıca kolluk birimlerinin asayiş olaylarını aydınlatması daha spesifik olarak değerlendirilebilecek, kolluk birimlerinin olayları aydınlatmadaki performansları (başarıları, etkinlikleri, tercih edilebilirlikleri) kıyaslanabilecek ve ilgili kolluk biriminin aydınlatılan olay sayılarının artırılmasına yönelik tedbirler alınabilecektir.

Anahtar Kelimeler: Kolluk birimi, faali meçhul olay, aydınlatılan olay.

ABSTRACT

Unsolved incidents are solved by the law enforcement agencies, increasing the trust in the law enforcement units of the society. Therefore, the resolution of unsolved incidents by law enforcement units is very important as an indicator of law enforcement performance. In this context, the duties of the police in the Turkish public administration and the importance of the concept of unsolved in terms of law enforcement are explained in the literature section of the study. Furthermore, according to the current conditions and facilities of law enforcement units (gendarmerie and police), the events illuminated by law enforcement units should be evaluated. In this case, the variables that affect the illumination of the incidents occurring in the areas of responsibility of the police and gendarmerie law enforcement units responsible for ensuring safety and security on land have been identified. In this context, 5 law enforcement units have been created as imaginary and the possibilities, situations and number of illuminated events of the variables that will affect the public order events occurring in the responsibility areas of the 5 law enforcement units have been created as imaginary. Then, the performance of the law enforcement units in illuminating the events (achievements, activities, preferability) by applying the Moora numerical method, the performances (achievements, activities, preferability) was compared. Therefore, this study is a method for evaluating the lighting performance (achievements, efficiencies, preferability) of law enforcement units by Moora numerical method in the light of the variables that are assumed to be present and equal importance of law enforcement units. With this method, it is also possible to evaluate the enlightenment of law enforcement units more specifically, to compare the performance (success, efficiency, preferability) of law enforcement units in enlightening events and to take measures to increase the number of enlightened events of the relevant law enforcement units.

Keywords: Law enforcement unit, unsolved incident, illuminated incident.

1. GİRİŞ

Faili meçhul olayların aydınlatılması, kolluk birimlerinin performansının göstergesinde en önemli etkenlerden biridir. Böylelikle faili meçhul olayların kolluk birimleri tarafından çözülmesi, asayiş ve kamu düzeninin sağlandığının da göstergesi olmaktadır. Dolayısıyla faili meçhul olayların çözülmesi, toplumun kolluğa karşı güveninin kazanılmasını sağlayacak ve kolluk birimleri asayiş olaylarında toplum desteğini sağlayabilecektir.

Faili meçhul olayların çözümü, adli olaylar kapsamında genel kolluk olan jandarma, polis ve sahil güvenlik birimlerini daha çok ilgilendirmektedir. Bunun yanında, özel kolluğu ilgilendiren faili meçhul olaylar da olabilmektedir. Örneğin orman yangınlarına sebep olanın\olanların veya ormanlara zarar verenin\verenlerin failinin\faillerinin tespitini ve soruşturmasını özel kolluk olarak teşkil edilen orman kolluğu yapmaktadır.

Faili meçhul olayların çözüm derecesini, kolluğun mevcut gücünü ve imkanlarını etkileyen değişkenler belirleyebilmektedirler. Bu anlamda bir polis veya jandarma kolluk birimi açısından ilgili kolluk birimlerinde asayiş kısımlarında çalışan personel sayıları, ilgili asayiş personellerinin asayiş görevlerinde çalışma süresi ortalamaları gibi değişkenler faili meçhul olayların çözümü ile doğru orantılı olduğu söylenebilir. Söz konusu bu değişkenler, kolluk birimlerinin teknolojiden faydalanması sonucunda da değişebilmektedirler. Buna örnek olarak bir kolluk birimi sorumluluk alanına plaka tanıma ve kamera sistemlerinin oluşturulması belirtilebilir. Ayrıca bazı değişkenler idari kararlar ile değişmektedirler. Bunlar, personel atamaların olması, sorumluluk sahasının genişlemesi veya daralması olarak sayılabilirler.

Karada emniyetten ve asayıştan sorumlu olan polis ve jandarma kolluk birimlerinin faili meçhul olayları çözme koşulları birbirine yakın olup, sahil güvenlik biriminden bazı benzerlikler ve farklılıklar göstermektedirler. Benzerlikler olarak personel sayısı, personellerin asayiş görevinde ortalama çalışma süreleri, sorumluluk alanı yüz ölçümü bunlara örnek sayılabilirler. Polis ve jandarma sorumluluk alanlarında kamera ve plaka tanıma sistemlerinin, sahil güvenlik kolluk biriminde radar sistemlerinin kurulması faili meçhul olayların çözülmesinde ve olayların önlenmesinde etkili teknolojik araçlardır. Fakat bu sistemlerin konuşlandırılması ve özellikleri bakımından birbirinden farklılıklar göstermektedirler. Yine farklılıklar anlamında polis ve jandarma sorumluluk alanında belirli bir nüfus tahmin edilebilmektedir. Fakat nüfus değişkeni, belirli bir sorumluluk alanında sahil güvenlik kolluk birimi için zamana göre çok değişkenlik gösterebilmektedir.

Dolayısıyla bu çalışmada, karada görev yapan polis ve jandarma genel kolluk birimlerinin asayiş olayları aydınlatmasını veya faili meçhul olayları çözmesini etkileyen polis ve jandarma kolluk birimlerine ait mevcut şartların ve imkanların (değişkenlerin) nicelikleri hayali olarak oluşturulmuştur. Devamında, polis ve jandarma kolluk birimlerinin kendi içinde değerlendirilmesine yönelik 5 hayali ilçe oluşturularak bunların faili meçhul olay sayılarının çözümlenmesinde performanslarının (başarılarının, etkinliklerinin, tercih edilebilirliklerinin) kıyaslaması sağlanmıştır.

2. LİTERATÜR VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Türk kamu yönetiminde belirtilen kolluk kavramı, kamu düzenini ve güvenliğini sağlayan kamu hizmet görevlileri olarak açıklanmaktadır. Kamu düzeni, yasaların öngörmesiyle toplumu ilgilendiren uyum durumunun sağlanmasıdır. Kamu güvenliği ise, kamu sağlığının ve kamu huzurunun sağlanmasıdır. İdari kolluk görev alanını, güvenlik, esenlik, sağlık ve genel ahlakın korunmasını kapsamaktadır. Bunun yanında kolluk görevlileri görevlerini düzenleyici ve bireysel olarak ifa etmektedirler. Kolluk görevlileri düzenleyici işlemlerini tüzüklerle, genelgelerle ve yönetmeliklerle, bireysel işlemlerini ise ruhsat verme, izin verme gibi uygulamalar üzerinden yapmaktadırlar (Gözübüyük, 2019).

Türk kamu yönetiminde kolluk sistemi 2'ye ayrılmaktadır. Bunlar genel ve özel kolluk olarak belirtilmiştir. Genel kolluğu, Jandarma Genel Komutanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Sahil Güvenlik Komutanlığı oluşturmaktadır. Söz konusu bu kolluk birimleri, görevlerini ve yetkilerini 2559 sayılı polis vazifesi ve selahiyeti, 2803 sayılı jandarma teşkilat görev ve yetkileri, 2692 sayılı sahil güvenlik komutanlığı kanunları esas olmak üzere, 5607 sayılı kaçakçılıkla mücadele, 3713 sayılı terörle mücadele ve 2918 sayılı trafik kanunları gibi daha birçok kanunlara göre yürütürler (Arslan, 2018: 182).

Özel kolluk ise, tüzel kişiler tarafından özel kanunlara göre görevleri ve yetkileri olan polis ve jandarma dışındaki (gümrük, orman, belediye zabıtası köy koruyucuları gibi) kolluk kuvvetlerinden oluşmaktadır (Elvan, 2005: 94).

Genel kolluk açısından asayiş olaylarında olayların faili meçhul kalmaması veya olayların aydınlatılması büyük önem arz etmektedir. Çünkü genel kolluğun görevi açısından genel kolluğun suç ve suçlular ile mücadelesinde, suç\suçları işleyen fail\faillerin tespiti görevi ilgili kanunlarda belirtilmiştir. Söz konusu bu ilgili kanunlara göre genel kolluğun suçları işleyen fail\faillerin tespiti görevi ile ilgili açıklamalar aşağıda sıra ile sunulmuştur.

2.1. 2803 Sayılı Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Kanunu

- 11. Madde\ğ: ‘Jandarma emniyet ve asayişin sağlanması, suçların ortaya çıkarılması, işlenmiş suçlarda faillerin tespiti ve yakalanması maksadıyla istihbarat toplar, diğer istihbarat ve kolluk birimleri ile işbirliği yapar, bilgi paylaşır.’
- 42. Madde\2b: ‘Devletin güvenliğine karşı işlenen suçların faillerini yakalamak veya delillerini tespit etmek, 5271 sayılı kanun ile diğer kanunlar uyarınca kolluk kuvvetleri tarafından suç delillerinin tespiti veya suç faillerinin yakalanması maksadıyla yapılacak aramalar, kanunsuz toplantı veya kanunsuz yürüyüşleri dağıtmak veya failleri yakalamak için yetkili amir tarafından verilecek sözlü emirler derhal yerine getirilir. Bu emirlerin yazılı olarak verilmesi istenilemez. Bu hallerde emrin yerine getirilmesinden doğabilecek sorumluluk emri verene aittir. Acele hallerde kamu düzeninin ve kamu güvenliğinin korunması için kanunla gösterilen diğer istisnalar saklıdır.’
- 46. Madde\b: ‘Jandarma, kişileri ve araçları suç işlendikten sonra kaçan faillerin yakalanmasını sağlamak, işlenen suç veya kabahatlerin faillerinin kimliklerini tespit etmek amacıyla durdurabilir.’
- 65. Madde\3: ‘Faillerin belirlenmesi ve yakalanması konularında, jandarma, sahil güvenlik ve polis kendi sorumluluk alanlarında birbirlerine gerekli yardımı yapmakla yükümlüdür.’

2.2. 2559 Sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu

- 2. Madde\b: ‘Devletin şahsiyetine karşı işlenen cürümlerin faillerini yakalamak veya delillerini tespit etmek ve Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ile diğer kanunlarda, zabıta tarafından suç delillerinin tespiti veya suç faillerinin yakalanması maksadıyla yapılacak aramalar için yetkili amir tarafından verilecek sözlü emirler derhal yerine getirilir. Bu emirlerin yazılı olarak verilmesi istenilemez. Bu hallerde emrin yerine getirilmesinden doğabilecek sorumluluk emri verene aittir.’
- Madde 4/A-(Ek: 2/6/2007-5681/1 md.): ‘Polis, kişileri ve araçları, suç işlendikten sonra kaçan faillerin yakalanmasını sağlamak, işlenen suç veya kabahatlerin faillerinin kimliklerini tespit etmek amacıyla durdurabilir.’

2.3. 2692 Sayılı Sahil Güvenlik Kanunu

- 4. Madde\b: ‘Sahil Güvenlik Komutanlığının, deniz yolu ile yapılan her türlü kaçakçılık eylemlerini önlemek, izlemek, suçluları yakalamak, gerekli işlemleri yapmak, yakalanan kişi ve suç vasıtalarını yetkili makamlara teslim etmek görevi bulunmaktadır.’
- 4. Madde\h: ‘Sahil Güvenlik Komutanlığı, görev alanları içinde genel güvenlik kuvvetlerince takibi gerekli suçlarla, karada başlayıp denizde devam eden yukarıda belirtilen suçlar dışındaki suçların izlenmesinde ve suçluların yakalanmasında güvenlik kuvveti olarak diğer güvenlik kuvvetlerine yardım eder, gerektiğinde bu suçlara el koyar ve suçluları yakalayıp yetkili makamlara teslim eder.’
- 5. Madde: ‘Sahil Güvenlik Komutanlığı suçun denizde başlayıp karada devam etmesi ya da suçluların karaya geçmesi hallerinde, yetkili güvenlik kuvveti olaya el koyuncaya kadar suç delillerinin kaybolmasını ve suçluların kaçmasını önlemek amacıyla yetkilerini karada da sürdürür. Durum, en kısa sürede gerekli imkanlar kullanılarak mahalli mülki amire bildirilir.’

Adli kolluk yönetmeliğinin 6. Maddesine göre; ‘soruşturma işlemleri, Cumhuriyet savcısının emir ve talimatları doğrultusunda öncelikle adli kolluğa yaptırılır. Adli kolluk görevlileri Cumhuriyet savcısının adli görevlere ilişkin emirlerini gecikmeksizin yerine getirir. Adli kolluk görevlileri, kendilerine yapılan bir suça ilişkin ihbar veya şikayetleri; el koydukları olayları, yakalanan kişiler ile uygulanan tedbirleri derhal Cumhuriyet savcısına bildirir ve Cumhuriyet savcısının emri doğrultusunda işin aydınlatılması

için gerekli soruşturma işlemlerine başlar. ” Bu anlamda adli kolluk görevlileri, cumhuriyet savcısının adli konularına ilişkin emirlerini ve talimatlarını yerine getirmek zorundadırlar. Bunun yanında faili meçhul olayların aydınlatılması ve suçu işleyen fail\faillerin tespiti cumhuriyet savcıları için büyük önem arz etmektedir (Soyer Güleç, 2013).

Kolluk görevlilerinin de kendi yetkileri doğrultusunda faili meçhul olaylarda suç ve suçlunun\suçluları tespit etmesi, kendi performans başarılarında kriter sayılabilir. Çünkü kolluk, bir suç işlendikten sonra cumhuriyet savcısının emirleri ve talimatları doğrultusunda suç hakkında soruşturma başlatmak, yeterli delilleri toplayarak şüpheli veya şüphelileri tespit etmek ve olayın öncelikli olarak faili meçhul kalmasını önlemekle görevlidir (Çataloğlu, 2013: 246).

Kolluk hizmetlerinin ifasının başarısında, tutuklama niceliği, faili meçhul olayların çözülmesi ve hırsızların tespit edilmesi ve yakalanması gibi ölçüler yeterli değildir (Bayley, 1996’dan ve Kavgacı, 1996’dan aktaran Arslan ve Olgun, 2009: 108). Bunun yanında faili meçhul olayların aydınlatılmasının sürdürülebilirliğini sağlamak kapsamında kolluğun halk ile iç içe olması ve toplum desteğini sağlaması gerekmektedir. Bu sayede faili meçhul olaylar çözümlenerek sonraki olabilecek faili meçhul olaylar da azalabilir (Akbaş, 2014: 61). Dolayısıyla halktan gelen destek ile kolluk vatandaşın güvenini kazandıktan sonra, vatandaşların faili meçhul olayların çözülmesi için tanık olması sağlanır. Bu durum, sonraki zamanlarda faili meçhul olayların önlenmesine de sebep olabilecektir (Küçükdoğan, 2011: 48).

Faili meçhul olayların kolluk tarafından çözülmesi, toplum içinde suç korkusunun azalmasına ve toplumun kolluğa güvenmesine neden olabilecektir. Faili meçhul olayların kolluk tarafından çözülememesi toplum içinde suçu işleyen yakalanmadığı görüşünü ortaya çıkaracaktır. Tam tersi olarak faili meçhul olayların kolluk tarafından çözülmesiyle, herhangi bir asayiş olayında suçlunun\suçluların tespit edilmesinde toplumun kolluğa olan desteği artacaktır. Dolayısıyla halkın desteğini almış kolluk, kendi görevlerini ifa ederken daha başarılı olacaktır (İnankul, 2016: 580). Bunun yanında, toplum içinde suç korkusunun azaltılması için faili meçhul olaylarda failin\faillerin tespiti kapsamında ayrı birimlerin oluşturulması, faili meçhul olayların bilimsel olarak analiz edilmesi ve failin\faillerin tespitine yönelik yöntemlerin geliştirilmesi gerekmektedir (Ömeroğlu, 2012: 353). Dolayısıyla faili meçhul olayların kolluk tarafından aydınlatılması, sosyolojik öneminin oluştuğunun göstergesi olmaktadır.

Özellikle 2000’li yıllardan sonra delilden sanığa ulaşma düşüncesi, ülkemizde kolluk tarafından uygulanmıştır. Bu durum, dolaylı olarak kolluk ile toplum arasındaki ilişkilerin pekişmesine neden olup, kolluk personelinin niteliğinin artmasına ve faili meçhul olayların azalmasına vesile olmuştur (Muş ve Sözer, 2015: 4).

Toplum içinde meydana gelen faili meçhul olaylar vatandaşlar açısından maddi ve manevi bir kayıp oluşturabileceğinden, faili meçhul olayın çözümünde faili meçhul olayın kendisine özgü bölgesel durumu, faili meçhul olayları etkileyen öz değişkenler ve faili meçhul olayların zaman içindeki eğilimleri ve dalgalanmaları dikkate alınmalıdır (Polat, Eren ve Erbakıcı, 2013: 2). Dolayısıyla bir faili meçhul olayın çözülmesinde kolluk biriminin mevcut şartları çok önem taşımaktadır. Söz konusu bu mevcut şartlar; kolluk biriminin mevcut personel sayısı, personelin asayiş görevinde ortalama çalışma yılı, kolluk biriminin sorumluluk sahasındaki mevcut nüfus gibi değişkenler olarak sayılabilir. Bu değişkenler, kolluk biriminin faili meçhul olayların aydınlatılmasındaki performansına etkili olabilmektedirler. Böylelikle bu değişkenler yardımıyla gerekli sayısal yöntemler uygulanarak kolluk birimlerinin mevcut durumlarına ve şartlarına göre asayiş olaylarını aydınlatma performansı kıyaslanabilecek ve ilgili kolluk birimlerinin asayiş olaylarını aydınlatmada eksik kalan hususlar neden-sonuç çerçevesinde daha ayrıntılı ve spesifik değerlendirmeler yapılabilir, ilgili kolluk birimlerinin hangi konularda desteklenmesi gerektiği ortaya çıkabilecektir.

3. METODOLOJİ

3.1. Çalışmanın Metodu

Bir kolluk biriminin sorumluluk sayısında meydana gelen asayiş olaylarını etkileyen değişkenler mevcuttur. Söz konusu bu değişkenler; kolluk biriminin mevcut personel sayısı, personelin asayiş görevinde ortalama çalışma yılı, kolluk biriminin sorumluluk sahasındaki mevcut nüfus, kolluk biriminin sahip olduğu toplam araç ve karakol sayısı, kolluk biriminin sorumluluk alanının yüzölçümü ve yol ağı niceliği, kolluk biriminin sorumluluk sahasındaki kamera sayısı ve meydana gelen toplam

olay sayısı olarak sıralanabilirler. Bu değişkenlerden kolluk biriminin mevcut personel sayısı, personelin asayiş görevinde ortalama çalışma süresi, kolluk biriminin sahip olduğu toplam araç ve karakol sayısı ile kamera sayısı, faili meçhul olayların çözümünü (asayiş olayların aydınlatılmasını) destekleyecek değişkenlerdir. Dolayısıyla bu değişkenlerin nicelik olarak artması, ilgili kolluk biriminin faili meçhul olayları çözme olasılıklarını artırmaktadır.

Buna karşın, diğer değişkenlerden olan kolluk biriminin sorumluluk sahasındaki mevcut nüfusun, kolluk biriminin sorumluluk alanının yüzölçümünün ve yol ağı niceliğinin ile kolluk biriminin sorumluluk alanında meydana gelen toplam olay sayısının nicelik olarak artması ilgili kolluk birimlerinin aydınlatma olay sayısını desteklememektedir. Bu anlamda söz konusu değişkenler ilgili kolluk birimlerinin olay sayılarını aydınlatma olasılıklarını artırmamaktadır.

Bu çalışmada, hayali olarak oluşturulan ilçe kolluk birimlerinin anılan değişkenler ışığında aydınlatılan olay sayılarındaki performanslarının (başarılarının, etkinliklerinin, tercih edilebilirliklerinin) kıyaslanması, değerlendirilmesi ve sıralaması için sayısal yöntemlerde karar verme tekniklerinden olan Moora yöntemi kullanılmıştır. Moora yöntemi kullanılarak gerekli sayısal değerleri elde etmek için "Microsoft Excel 2010" ofis programından istifade edilmiştir.

Moora yöntemi, oranların uygulaması sonucu mevcut alternatiflerin yanıtlarının matrisini ifade etmekte olan referans noktası yöntemidir. Ayrıca Moora yöntemi, diğer çok kriterli karar verme tekniklerine kıyasla hesaplama zamanı, basitlik, matematiksel işlemler bakımından daha basit ve sade, güvenilirlik bakımından ise daha iyi bir yöntemdir (Önay, 2018: 245-246). Bunun yanında moora yöntemi, bir hedef üzerindeki bir alternatifin her yanıtının, o hedefle ilgili tüm alternatifleri temsil eden bir payda ile karşılaştırıldığı bir oran sistemini ifade eder (Brauers & Zavadskas, 2006). Dolayısıyla Moora yöntemi ile birden fazla ve birbiriyle çelişebilecek niteliğe dayanan birçok seçenek arasından alternatiflerin seçeneğe göre uygun sıralanması sağlanabilecektir (Chakraborty, 2011: 1156).

Bu kapsamda kolluk birimlerinin anılan değişkenler ışığında aydınlatılan olay sayılarındaki performanslarının (başarılarının, etkinliklerinin, tercih edilebilirliklerinin) kıyaslanmasında ve sıralamasında etki eden değişkenler, değişkenlerin kısaltılması ve hangi değişkenlerin minimum ve maksimum olarak oluşturulacağı aşağıda Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Değişkenlere Ait Özellikler

Değişkenler (Kriterler)	Değişkenlerin Kısaltılması	Minimum /Maksimum	Uygulanan Yöntem
Mevcut Personel Sayısı	x1	MİNİMUM	Moora
Personelin Asayiş Görevinde Ortalama Çalışma Süresi (yıl olarak)	x2	MİNİMUM	
Kolluk Biriminin Sorumluluk Bölgesinin Nüfusu	x3	MAKSİMUM	
Kolluk Biriminin Sahip Olduğu Toplam Araç Sayısı	x4	MİNİMUM	
Kolluk Biriminin Sahip Olduğu Toplam Karakol Sayısı	x5	MİNİMUM	
Kolluk Biriminin Sorumluluk Bölgesinin Yüzölçümü (m2)	x6	MAKSİMUM	
Kolluk Biriminin Sorumluluk Bölgesinin Yol Ağı Kilometresi	x7	MAKSİMUM	
Kolluk Biriminin Sorumluluk Bölgesindeki Kamera Sayısı	x8	MİNİMUM	
Kolluk Biriminin Sorumluluk Bölgesinde Meydana Gelen Toplam Olay Sayısı	x9	MAKSİMUM	
Asayiş Olaylarını Aydınlatma Sayısı	x10	MAKSİMUM	

Tablo 1'e göre; X1, X2, X4, X5 ve X8 değişkenlerin nicelik olarak artması asayiş olaylarını aydınlatmada destekleyici değişkenler olduğu ve bu değişkenlerin asayiş olaylarını aydınlatma ile doğru orantılı oldukları için söz konusu değişkenler Moora yönteminin uygulamasında minimum değer olarak girilmiştir. Buna karşın; X3, X6, X7, X9 değişkenleri asayiş olaylarını aydınlatma ile ters orantılı oldukları için söz konusu değişkenler Moora yönteminin uygulamasında maksimum değer olarak girilmiştir. Son olarak X10 değişkeninin fazla olması, istenilen ve amaçlanan değer olduğu için maksimum değer olarak hesaba dahil edilmiştir.

3.2. Çalışmanın Amacı, Önemi ve Katkısı

Çalışmanın amacı, kolluk birimlerinin faili meçhul olayların çözülmesini etkileyebilecek değişkenler ışığında kolluk birimlerinin faili meçhul olayların çözümünde (aydınlatılan olay sayıları) performanslarının (başarılarının, etkinliklerinin, tercih edilebilirliklerinin) kıyaslanması, değerlendirilmesi ve sıralamasını Moora yöntemi kullanılarak yapılabileceğini göstermektir.

Ulusal ve uluslararası literatür tarandığında, kolluk birimlerinin faili meçhul olayları çözmedeki performanslarının (başarılarının, etkinliklerinin, tercih edilebilirliklerinin) ölçümüne dayalı bir çalışmaya veya araştırmaya rastlanılmamıştır. Dolayısıyla bu çalışma, kolluk birimlerinin faili meçhul olayları çözmedeki performanslarının (başarılarının, etkinliklerinin, tercih edilebilirliklerinin) ölçümünün ve kolluk birimlerinin faili meçhul olayları çözmedeki performanslarının (başarılarının, etkinliklerinin, tercih edilebilirliklerinin) birbirleri ile kıyaslanmasının yöntemini belirleyen ulusal ve uluslararası literatürdeki ilk çalışmadır.

Faili meçhul olayların çözülmesi, kolluk birimlerinin genel performansını belirleyen en önemli etkenlerden biridir. Bu sebeple bir kolluk biriminin mevcut konumu, şartlarını ve imkanlarını (değişkenleri) durumsallık yaklaşımı çerçevesinde tespit etmek ve kolluk birimlerinin bu şartlara ve imkanlara (değişkenlere) göre faili meçhul olayları çözme (aydınlatılan olay) performansını (başarılarını, etkinliklerini, tercih edilebilirliklerini) değerlendirmek daha gerçekçi bir yaklaşım olmaktadır. Bu durumda bu çalışma, kolluk birimlerinin sahip oldukları şartlar ve imkanlar (değişkenleri) çerçevesinde, kolluk birimlerinin faili meçhul olayları çözme (aydınlatılan olay) performansının (başarılarını, etkinliklerini, tercih edilebilirliklerini) nasıl ölçülebileceğinin ve değerlendirilebileceğinin yöntemini göstermektedir. Böylece bu çalışma örnek alınarak faili meçhul olayları çözmede (aydınlatılan olayda) kolluk birimlerinin performansları (başarıları, etkinlikleri, tercih edilebilirlikleri) yeterli görülmediğinde ilgili kolluk biriminin hangi değişkenlerin desteklenmesiyle veya güçlenmesiyle kolluk birimlerinin faili meçhul olayları çözme performansları (başarıları, etkinlikleri, tercih edilebilirlikleri) yeterli seviyeye ulaşılabilirdiği değerlendirilebilecektir.

4. BULGULAR

Çalışmada ilk olarak ilçelerdeki kolluk birimlerinin olay aydınlatmasını etkileyebilecek değişkenlere ait hayali değerler aşağıda Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. İlçelerin Kolluk Birimlerinin Aydınlatıldığı Olay Sayıları ve Aydınlatılan olay Sayılarını Etkileyen Değişkenlere Ait Nicelikler

İLÇELER	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	X9	X10
A	20	6	12000	3	1	340	70	4	30	28
B	45	10	25000	7	3	660	110	3	62	59
C	90	12	60000	16	5	1020	200	9	88	83
D	95	11	75000	18	5	1040	210	9	92	84
E	100	11	90000	20	6	1030	200	10	93	84

Tablo 3. Normalizasyon Sonucu Elde Edilen Değerler ve Referans Noktaları

İLÇELER	A	B	C	D	E	REFERANS NOKTALARI	
Min	X1	0,11635	0,26178	0,52356	0,55264	0,58173	0,11635
Min	X2	0,26261	0,43769	0,52523	0,48146	0,48146	0,26261
Max	X3	0,08921	0,18585	0,44605	0,55756	0,66908	0,66908
Min	X4	0,09312	0,21727	0,49662	0,55869	0,62077	0,09312
Min	X5	0,10206	0,30619	0,51031	0,51031	0,61237	0,10206
Max	X6	0,17595	0,34155	0,52785	0,5382	0,53302	0,5382
Max	X7	0,18635	0,29284	0,53243	0,55906	0,53243	0,55906
Min	X8	0,23611	0,17708	0,53125	0,53125	0,59028	0,17708
Max	X9	0,17437	0,36036	0,51148	0,53473	0,54054	0,54054
Max	X10	0,17615	0,37118	0,52217	0,52846	0,52846	0,52846
Normalleştirilmiş Mutlak Değerler Y1	Y1	0,0082	0,15177	0,047	0,08365	0,0831	-----

Tablo 3’de bulunan değerleri elde etmek için ilk olarak Tablo 2’de belirtilen her bir alternatife (ilçelerin) ait kriterlerin (değişkenlerin) kare değerleri hesaplanmış ve bu hesaplanan kare değerlerin kriterlere (değişkenlere) göre toplamının kriterlere göre kara kökleri tespit edilmiştir. Sonrasında ise, oranlama metodu uygulanan Tablo 2’de belirtilen nicelikler, her bir kriterle göre tespit edilen kara köklere bölünerek Tablo 3’de belirtilen nicelikler ortaya çıkarılmış ve normalizasyon işlemi tamamlanmıştır. Söz konusu normalizasyon değerleri toplam 10 değişken üzerinden 5 tanesi maksimum, diğer 5 tanesi ise minimum olarak tasniflenmiştir. Dolayısıyla referans noktaları, kriterlerin (değişkenlerin) maksimum ve minimum olarak sınıflanmasına göre kriterlerin (değişkenlerin) maksimum ve minimum değerleri alınarak tespit edilmiştir. Ayrıca normalizasyon sonucu oluşan değerler üzerinden alternatiflerin (ilçelerin) tüm kriterlere (değişkenlere) göre normalleştirilmiş değerlendirilmesini (Y1) saptamak için her bir tercihe ait kriterlerin maksimum ve minimum değerleri toplanmış ve aralarındaki fark mutlak değer olarak tespit edilmiştir. Söz konusu bu değerler büyükten küçüğe doğru B ilçesi 0,15177, D ilçesi 0,08365, E ilçesi 0,08310, C ilçesi 0,04700 ve son olarak A ilçesi 0,00820 olarak sıralanmıştır.

Tablo 4. Referans Noktası Yaklaşımına Göre İlçe Kolluk Birimlerinin Sıralaması

İLÇELER		A	B	C	D	E
Min	X1	0	0,1454	0,4072	0,4362	0,465
Min	X2	0	0,175	0,2626	0,2188	0,2188
Max	X3	0,5798	0,4832	0,223	0,1115	0
Min	X4	0	0,1241	0,4035	0,4655	0,5276
Min	X5	0	0,2041	0,4082	0,4082	0,51031
Max	X6	0,3622	0,1966	0,0103	0	0,0051
Max	X7	0,3727	0,2662	0,0266	0	0,0266
Min	X8	0,059	0	0,3541	0,3541	0,4131
Max	X9	0,3661	0,1801	0,029	0,0058	0
Max	X10	0,3523	0,1572	0,0062	0	0
MAKSİMUM		0,5798	0,4832	0,4082	0,4655	0,5276
SIRALAMA		1	3	5	4	2

Tablo 4’de referans noktasına göre sıralamalar sunulmuştur. Tablo 4’de her bir kriter (değişken) için amaç maksimizasyon ise maksimum, tam tersine amaç minimizasyon ise minimum noktalar referans noktaları olarak belirlendikten sonra her bir normalize edilmiş noktanın kriterlere (değişkenlere) göre belirlenmiş referans noktaları ile olan farklarının mutlak değerleri sunulmuştur. Bu değerlere göre, ilçeler (alternatifler) açısından her bir normalize edilmiş noktanın kriterlere (değişkenlere) göre belirlenmiş referans noktaları ile olan farklarının mutlak değerlerine Tchebycheff Minimum-Maksimum metrik işlemi uygulanarak söz konusu mutlak değerlerin maksimum değerleri tespit edilmiştir. Bunun yanında bütün kriterlerin (değişkenlerin) aynı ağırlıkta olduğu varsayılarak ilçe kolluk birimlerinin aydınlatılan olay sayıları ve ilçe kolluk birimlerinin aydınlatılan olay sayılarını etki eden diğer değişkenler ışığında ilçe kolluk birimlerinin olayları aydınlatmadaki performans (başarı, etkinlik, tercih edilebilirlik) moora yöntemine göre büyük nicelikten küçük niceliğe doğru A ilçesi 0,5798, E ilçesi 0,5276, B ilçesi 0,4832, D ilçesi 0,4655 ve son olarak C ilçesi ise 0,4082 olarak tespit edilmiştir. Dolayısıyla A ilçesinin kolluk birimi olayları aydınlatmadaki performansı (başarısı, etkinliği, tercih edilebilirliği) diğer ilçelere göre en fazladır. Buna karşın C ilçesinin kolluk birimi olayları aydınlatmadaki performansı (başarısı, etkinliği, tercih edilebilirliği) diğer ilçelere göre en az olarak tespit edilmiştir. Bunun yanında A ve E ilçelerinin kolluk birimleri ile B ve D ilçelerinin kolluk birimleri kendi arasında olayları aydınlatmadaki performans (başarı, etkinlik, tercih edilebilirlik) nicelikleri arasında çok fazla fark bulunmazken, C ilçesinin diğer ilçelerin kolluk birimlerine göre olayları aydınlatmadaki performans (başarı, etkinlik, tercih edilebilirlik) nicelikleri arasında fazla fark bulunmaktadır.

5. SONUÇ VE TARTIŞMA

Çalışmanın literatür kısmında, Türk kamu yönetimindeki genel kolluk ve genel kolluğun ilgili kanunlara dayanılarak olayları aydınlatma görevleri (faili meçhul olayları çözme görevleri) açıklanmıştır. Bunun yanında genel kolluğun olayları aydınlatmadaki sosyolojik olarak önemi belirtilmiştir.

Aydınlatılan olay sayılarının çokluğu veya faili meçhul olayların çözümü genel kolluğun performansında (başarısında, etkinliğinde, tercih edilebilirliğinde) en önemli göstergelerden biridir.

Kolluk birimlerinin mevcut şartları veya değişkenleri kolluk birimlerinin olayların aydınlatmadaki performansını (başarısını, etkinliğini, tercih edilebilirliğini) etkileyebilmektedirler. Çalışmada genel kolluk birimlerinin olayları aydınlatmadaki performans (başarı, etkinlik, tercih edilebilirlik) ölçümünde ve onların sıralamalarında etki eden değişkenler, görevi denizde olan sahil güvenlik kolluk birimlerinden farklı olduğu için karada görev yapan polis ve jandarma kolluk birimleri olan olayların aydınlatmadaki performansı (başarısı, etkinliği, tercih edilebilirliği) değerlendirilmiştir. Bu maksatla kolluk birimleri hayali 5 ilçe oluşturularak kolluk birimlerinin olayların aydınlatmadaki performansını (başarısını, etkinliğini, tercih edilebilirliğini) etkileyecek değişkenler tespit edilmiştir. Söz konusu değişkenlerin nicel değerleri yine hayali olarak oluşturulmuştur. Hayali olarak oluşturulan 5 ilçenin olayları aydınlatmasındaki performansını (başarısı, etkinliği, tercih edilebilirliği) ve 5 ilçenin olayları aydınlatmasındaki performansını (başarısı, etkinliği, tercih edilebilirliği) ölçmek için karar verme tekniklerinden olan Moora yöntemi uygulanmıştır. Ayrıca bu yöntem uygulanırken 5 ilçeye bağlı kolluk birimlerinin olayları aydınlatma sayıları ve olayların aydınlatılmasına etki eden değişkenler eşit katsayılara sahip oldukları varsayılmıştır.

Sonuçlara göre, kolluk birimlerinin olayları aydınlatma performansı (başarısı, etkinliği, tercih edilebilirliği) sırasıyla büyükten küçüğe doğru A, E, B, D ve C olarak sıralanmıştır. Ayrıca A ve E ile B ve D ilçelerinin kolluk birimlerinin kendi aralarında olayları aydınlatma performansları (başarıları, etkinlikleri, tercih edilebilirlikleri) arasında çok fazla fark bulunmamaktadır. Buna karşın, C ilçesinin kolluk biriminin olayları aydınlatma performansı (başarısı, etkinliği, tercih edilebilirliği) diğer ilçelerin birbirlerine olan kıyasla çok fazla fark bulunmaktadır. Bu kapsamda öncelikle C ilçesinin kolluk biriminin olayları aydınlatma sayılarını artırmak amacıyla onlara asayiş görevinde uzun süre görev yapmış personel ve devriye sayılarını artırmak için araç takviye edilebilir, önemli yerlere konuşlandırılmış kameraların sayısı artırılabilir.

Çalışmanın asıl amacı, çalışmanın kolluk birimlerinin aydınlattığı olay sayılarının ilgili değişkenler ışığında performans (başarı, etkinlik, tercih edilebilirlik) sıralamasını ve kıyaslamasını yapmada bir yöntem olduğunu belirtmektir. Söz konusu kolluk birimleri il bazında il jandarma komutanlığı ve il emniyet müdürlüğü, ilçe bazında ilçe jandarma komutanlığı ve ilçe emniyet amirliği\müdürlüğü, ilçelere bağlı olan kuruluşu ilçenin mülki sınırlarında olan jandarma ve polis karakolları olabilir.

Kolluk birimlerinin spesifik asayiş olaylarını aydınlatma performansı (başarısı, etkinliği, tercih edilebilirliği) yine Moora yöntemi uygulanarak değerlendirilebilir. Örneğin hırsızlık asayiş olaylarında kolluk birimlerinin olaylarını aydınlatma performansında (başarısında, etkinliğinde, tercih edilebilirliğinde) değişkenler sadece hırsızlık asayiş olaylarına özgü olmaktadır. Bunlar; ilgili kolluk birimlerinin sorumluluk alanlarında yaşayanların ortalama gayri safi milli hasılası, göç alma niceliği, hayvancılık ve tarım durumu, yayla evlerinin varlığı, yol güzergahlarında günlük geçen araç sayıları gibi değişkenler sayılabileceği gibi bunlar mevcut kolluk biriminin sorumluluk sahasının özelliklere göre değişebilmektedirler.

Bunun yanında spesifik asayiş olaylarında ayrıntılı tasnifi yapılarak kolluk birimlerinin spesifik asayiş olaylarında ayrıntılı tasnifi yapılan olayları da Moora yöntemi uygulanarak kolluk birimlerinin olayları aydınlatma performansı (başarısı, etkinliği, tercih edilebilirliği) değerlendirilebilir. Örneğin hayvan hırsızlıkları olaylarında kolluk birimlerinin olayları aydınlatmada ki performansı (başarısı, etkinliği, tercih edilebilirliği) kolluk birimlerinin sorumluluk bölgesindeki büyükbaş ve küçükbaş hayvan sayısı, ahır ve ahıl sayısı, mera yüzölçümleri, ahırlarda bulunana kamera sayıları gibi değişkenler ile değerlendirilebilir. Ayrıca Moora yöntemi ile sadece kolluk birimlerinin aydınlatılan olay sayılarındaki performansı değil, diğer görevlerine ilişkin performanslar da değerlendirilebilir. Bunlara örnek olarak aranan şahısların yakalanması veya trafik kazaların düşürülmesi performansı gösterilebilir.

Aydınlatılan olay sayılarını etkileyen değişkenlerden veya kriterlerden bazıları sabit bir etki gösteremeyebilmektedirler. Örneğin nüfus değişkeni veya kriteri bazı bölgelere göre mevsimsel değişikliğe uğrayabilmektedir. Bu durum, kolluk birimlerinin olayları aydınlatmadaki performansını (başarısını, etkinliğini, tercih edilebilirliğini) etkileyebilmektedir.

Kolluk personelinin aydınlatılan olay performansı (başarısı, etkinliği, tercih edilebilirliği) ve diğer faaliyetlerine ilişkin performans değerlendirilmesi sadece Moora yöntemi ile değil, analitik ağ süreci, analitik hiyerarşi süreci, vikor, topsıs, electre ve veri zarflama analizi gibi teknikler ile değerlendirilebilir. Sonuç olarak bu çalışma, kolluk birimlerinin aydınlatılan olay performanslarının

(başarılarının, etkinliklerinin, tercih edilebilirliklerinin) kıyaslanmasında, ölçülmesinde ve değerlendirilmesinde Moora yöntemi kullanılması kapsamında bir yöntem niteliği kazanmaktadır.

KAYNAKÇA

2559 SAYILI POLİS VAZİFE ve SELAHİYET KANUNU.

2692 SAYILI SAHİL GÜVENLİK KANUNU.

2803 SAYILI JANDARMA TEŞKİLATI GÖREV ve YETKİLERİ KANUNU.

ADLİ KOLLUK YÖNETMELİĞİ.

AKBAŞ, Y. (2014). Halkla İlişkiler Kapsamında Jandarmanın Güvenlik Hizmetinin Toplum Üzerinde Etkisi. *T.C İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bilim Dalı*. İstanbul.

ARSLAN, M. (2018). İdari Kolluk Uygulamalarında Kolluk Kuvveti Anlayışından Kolluk Hizmeti Anlayışına Geçiş. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* (52), 175-196.

ARSLAN, M. & OLGUN, A. (2009). Üniversite Öğretim Elemanları ve Öğrencilerinin Polis ve Polislik Mesleği ile İlgili Algılamaları: Erciyes Üniversitesi Örnekleme. *Polis Bilimleri Dergisi*, 11(2), 107-133.

BRAUERS, W. K. M. & ZAVADSKAS, E. K. (2006). The MOORA Method and its Application to Privatization in a Transition Economy. *Control and Cybernetics*, 35(2), 445-469.

CHAKRABORTY, S. (2011). Applications of the MOORA Method for Decision Making in Manufacturing Environment. *The International Journal of Advanced Manufacturing Technology*, 105(491), 1155-1166.

ÇATALOĞLU, M. (2018). Soruşturma Evresinin Fonksiyonu, Amacı ve Başlaması. *Genç Hukukçular Hukuk Okumaları (Birlikler 4)*, 245-259.

ELVAN, D. (2005). Genel Kolluk Kuvvetlerinin Ormanların Korunmasında Görev ve Yetkileri. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 55(2), 85-98.

GÖZÜBÜYÜK, Ş. (2019). *İdare Hukuku* (Cilt 1). Ankara: Turhan Kitapevi.

İNANKUL, H. (2016). Suçun Önlenmesinde Polisin Rolü. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11(2), 567-582.

KÜÇÜKDOĞRU, S. (2011). Polislik Mesleğinin ve Polis Meslek Yüksek Okullarında Verilen İnsan Hakları Eğitiminin İrdelenmesi. *T.C Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İnsan Hakları Anabilim Dalı*. İstanbul.

MUŞ, E. & SÖZER, A. (2015). *Çağdaş Kolluk Stratejileri*. Ankara: Adalet Yayınevi.

ÖMEROĞLU, Ö. (2012). Suç Korkusu, Cezanın Caydırıcılığı ve Küçük Suçlar. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16(4), 329-370.

ÖNAY, O. (2018). "Moora" B. Yıldırım & E. Önder içinde, *Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri* (s. 245-253). Bursa: Dora.

POLAT, C., EREN, H. & ERBAKICI, F. (2013). Hırsızlık Suçunu Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi ve Geleceğe Yönelik Yaklaşımlar. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 2(1), 1-33.

SOYER GÜLEÇ, S. (2013). Ceza Muhakemesi Hukukunda Soruşturmanın Etkinliği İlkesi ve Takipsizlik Kararları Üzerinde Etkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 15 Özel Sayı, 1393-1464.